

PEST. II. felev.

50. szám.

December 13. 1866.

Megjelenik a lap minden héten egyszer, esütörtökön. Előfizetési ár: helyben félfévre 1 forint 31 kr., egész évre 2 forint 62 kr.; vidékre fél-félfévtől 1 frt. tíz soron fölül, egyszeri közlésért 2 frt. Az előfizetési pénzeket, valamint a lapba szánt kéziratokat a Sz.-István-Társulat igazgatóságához kérjük intézteni. évre 1 frt 70 kr., egész évre 3 frt 40 kr., ha többször közöltetik, 1 forint 50 krajczár számítottatik.

Bitnicz Lajos.

A ki meggondolja, mily lelki erő vala szükséges, magát nyelvünk tudományos művelésére adni akkor, midőn még az e pályán fáradozókat különökdökül tartották; s a ki tudja, mennyi bajokkal kelle irodalmunk első bajnokinak megküzdieniök akkor, midőn magyar könyvet magyar írón kívül más alig ismert: az bizonyára nyelvünk első dajkáit, irodalmunk uttörőit iránt mindenkor legnagyobb elismeréssel leend.

Ily elismerés méltán megilleti a m. tud. akadémia egyik nestorát, kinek arczképét élete rövid vázlatával e lap mai száma hozza.

Bitnicz Lajos született 1790. július 17-kén Vas megyében Szombathelyhez közel Jákón; hol atyja seborvos s a nemes községnek néhány évig jegyzője vala. Atyjának kora halála után édes anyjagondosápolása alatt 1796-tól az elemi és közép-tanodát részint Nagykanizsán, részint Kőszegen 1805-ben oly előmenetellel végzé, hogy azonnal a szombathelyi megye növendékei közé fölvétetett. A papnöveldében mind élénk s mélybelátó elméje kiművelésére, mind már véralkatánál fogva szeliden komoly s kitűrő szívének nemesítésére tágas tér nyílt. Valóban mintha lelke mé-

lyéből szakadtak volna, annyira rá illenek azon igék, melyekkel Szepešy Ignác püspököt az e fölött tartott emlékbeszédben jellemezte, miszerint: „már élte első zsenégében korát megelőző komolysággal eltökélé,

hogy mindig arra törekszik, mit tökélynek ismer; azért is mindig többet teszen, mint a szoros kötelesség kíván.“ Imez, szerinte — a halhatatlanok jelszava vezette őt is már a papnevelő intézetben. Itt tanulá a bölesészet és hittudományok mellett a héber és görög nyelvet; itt fordítá üres óráit a német, olasz és francia nyelvek tanulására, itt kezdé a magyar nyelvet is tudományosan megismerni, és — mint okosan előre tekintő ifjuhoz illik, a jövőre kitűzött pályája alapját megvetni.

Az iskoláit kittünő haladással s ritka előkészülettel 1811-ben végezte 21 éves ifjut Somogyi Leopold a jámbor püspök udvarában alkalmazá; de már 1812. april 1-jén a szombathelyi lyceumban halhatatlan emlékü tudósunk Kresznerics Ferencz helyébe a matematikai tudományok tanárává kinevezette. 1813-ki május 9-kén a szombathelyi megye áldozárává fölszenteltetett. 1815-ben a pesti egyetemenél a szépművészetek s bölesészet tudorává avatták, és év-

tizedek után őt ugyanazon egyetem bölcészeti kara társastagi oklevelével tisztelte meg.

Megparancsoltatván 1819-ben a magyar nyelv rendes tanítása minden iskolában, de a lyceumban ily tanszékre alapítvány nem lévén: azon hazafias buzgalmánál fogva, melylyel a nemzeti nyelv és irodalom iránt mindenkor lángola, a magyar nyelvtudomány előadását ingyen elvállalá, és 25 évig minden jutalom nélkül folytatta. Sőt tanítványit a nemzeti nyelvben különösen kiképzendő, azok között magyar nyelvgyakorló egyesületet állita fel, melynek tagjait örszemével kísérve műfordításokban és eredeti munkák kidolgozásában gyakoroltatta; a csekély havi befizetésekből pedig a ma már több ezer kötetből álló lyceumi könyvtár alapját letette.

Az állhatatos buzgalma által itt elhintett mag évtizedek folytán hazánknak sok nemes virágot termett. Ha írónk diszes koszoruján körültekintünk: sokat látunk azok közt, kik a legelső szikrát Bitnicz Lajos lángelméjétől kapták, kiket az ő elüljáró példája indított a sikra, és szakadatlan mukássága buzdított állhatatos kitartásra. Az ő tanítványai valának: Frankenburg Adolf, Hollán Ernő, Horváth Boldizsár, Nagy János, Ney Ferencz, Szeczy Imre néhai csornai prépost, Udvardy Ignác mindannyian a m. t. akadémia tagjai. Az ő szárnyai alatt képződtek számos magyar írónk az akademián kívül is, ugymint: Szeczy Ferencz szombathelyi püspök, Érkövy (Pletz) Adolf, Fekete János, Krancz (Koszoru) István, Simon Vincze, Uzsay Ágoston stb.

Azon ifjak közül, kik a dunántuli vármegyéből sa magyar nyelv kedvéért Horvátországból a szombathelyi lyceumba gyülekeztek, és Bitnicz Lajos jeles előadásait 34 évi buzgó tanárkodása alatt a matematikai tudományokból, 25 év folyama alatt a magyar nyelvtudományból mintegy négy ezren hallgatták, ma hazánkban ugy, mint Horváthonban számosan a legkitünőbb világi s egyházi polezokon fénylenek; s mindnyájan hálásan megismerik: hogy az élet bölcességét okosan elsajátítani az ő böles oktatásából, a hazát lángolva szeretni az ő lelkes hazafiságától, a nemzeti nyelvet buzgó hévvel felkarolni, felkarolva mivelni, mivelve emelni az ő utmutató példájától tanulták.

Vasvármegye karai s rendei 1839-ben Bitnicz Lajost a lyceum igazgatójává nevezték ki; innét 1847-ig mint tanár és igazgató, 1847—1851 mint egyedül igazgató, s így teljes 38 évig fáradozott a haza reményeinek oktatása, nevelése s vezetése nehéz pályáján. Valamint pedig a buzgó tanár tanítványinak háláját kiérdemelte: ugy a 12 évig böles igazgató is emléket halhatatlanná tette a szombathelyi lyceumban; midőn ennek muzeumát a hazai ásványok szép gyűjteményével ellátta, s többféle igen becses természettani műszerekkel gyarapította, a melyek közül kiemelésre méltó az általa kétszáz forintot vett delejes villanygép.

A magyar irodalom nyilvános terén Bitnicz Lajossal először 1819-ben találkozunk. Első értekezése: „A tul a Dunán lakó vandalusokról“ a Tud. Gyűjteményben jelent meg (I. III. köt. 55—74. l.). — A második ugyanott 1828-ban (I. IX. k. 70—79. l.). — Az 1825. országgyűlés nyelvünket a holt latin helyett régen meg-

illette nemzeti polezára emelte. Innét a magyar nyelv terjesztése hazánkban a vármegyék feladata lön. Vas megye közgyűlése 1826-ki nov. 6-án azon választmánynak, melyet a magyar nyelv terjedése akadályainak megvizsgálására s az ezeket elhárító eszközökről javaslatadásra választta. Bitnicz Lajost is tagjává nevezte, ki oda nyilatkozott, hogy: „olyan iskolamestert, ki magyarul is nem tud, ezután a német és vandalus helyekre ne fogadjanak, a régen szolgáló pedig mostantól magyar segédet tartson“ (I. Tud. Gyűjtemény 1827. VI. köt.), mely javaslatát a vármegye elfogadta s végrehajtását szolgabiráinak tette kötelességül. „A magyar nyelvbeli előadás“ című munkája 1827. Pesten jelent meg, melyben az írásmű nemeinek elméletét tiszta magyarsággal, helyesen megválasztott, részint új alkotott műszókkal s férfiasan komoly írásmóddal írónk közül ő első fejté ki, s azt hazai s külföldi írők válogatott remek példáival annyira gyakoroltatva szerkeszté, hogy az irodalmunkban akkor hiányzott irálytant sokáig egyedül e derék mű pótolta. Imez a Marczibányi-féle négyszáz forintos jutalommal koszoruzott munkáját 1837-ben úján átdolgozva másodszor adta ki Pesten, és 1847-ben harmadszor javítva s bővítve Kőszegen.

Az ország nádora által 1827. nov. 3. a m. t. társaság alapszabályai szerkesztésére kinevezett 22 tudós magyar író közt Bitnicz Lajos neve is tündöklött; ki is az 1828. márt. 15-én Pesten a királyi tábla termében megkezdett s april 7-ig tartott ülésekben munkás részt vett. 1830. a m. t. akadémia igazgatósága őt első vidéki rendes taggá a matematikai osztályban nevezte ki. Mint ilyen mennyire megfelele kötelességének: tanuskodnak az akadémiai Évkönyvekben megjelent értekezései: „A kőg négyszegítéséről.“ „A legkisebb négyzetek elvéről.“ — Remek emlékbeszédei, melyeket Szepes-y Ignác pécsi püspök, Vass László néhai tanítója fölött tartott (I. Évkönyv. II. III. IV. VII. k.), — ezeken kiv l többféle, főkép szép- és régészettani cikkei a „Közhasznu Esmeretek tárában“, különféle értekezései s bírálatai a Muzáronban, Tudománytárban és Figyelmezőben jelentek meg. 1831-ben Szombathelyen Batthyány Fülöp herceg uodalmai számára „magyar gazdasági szótárt“ adott ki. 1851-ben „A nagyszámok törvényéről az emberi szellem nyilatkozataiban“ című értekezése az akadémiai Értesítőben adatott ki. „Egyetemes számtan elemei“ című munkája még kéziratban van. De még itt nines vége fáradhatlan munkásságának.

Szombathely városát 1827. april 27. iszonyu tűzvész majdnem egészen elpusztította. A porrá égett házak helyein emelendő újak alapjai ásásánál, a hajdan nagyhirű „Sabaria“ római telepvaros ősmaradványai a föld alól feltűnedeztek; majd régi falakra, felirással vagy a római abéczevel beírt téglákra, majd ötszögű tégláeszkával kirakott helyekre, gömbölyű gránitoszlopokra, vízvezetésekre akadtak; különféle római eszközöket, edényeket s üvegeket, lemeztükröket, bálványokat s érmeket találtak. Ezen találmányok buzdításul szolgáltak az ásás folytatására a kertekben, a város körüli földeken és réteken: hol nagyszerű koporsókat és siremlékeket faragott kövekből készülöket ástak ki. Ime római régiségek Bitnicz Lajos figyelmét fölébreszték, melyekből nem csak szép számmal gyűjtögete:

hanem a Szombathelyen kiásott, s a magyar muzeum számára Farkas Lászlótól a nádor, Petrődy Antal ügyvéd-től Batthyány Fülöp herceg által megvett római régiségeket három értekezésben le is irta (l. Tud. Gyűjt. 1821. VIII. 1824. I. 1829. III. köt.). Az elsőt Busching boroszlói tanár németre fordítva a „Kunstblatt“ 54. 60. 62. számaiban kiadta; mire a boroszlói t. társaság a magyar értekezőt 1825. febr. 12-én levelező tagi oklevelével tisztelte meg. A régészet nagy kedvelője megkezdett gyűjtögetését éveken át szép sikerrel folytatá, és jelenleg különösen éremgyűjteménye a régi és újabb érmekben egyiránt gazdag és több oly ritka példánnyal jeleskedik, a melyeket a hiresebb muzeumok is nélkülöznek. — 1856-ban a Rumy-család serlegét a m. t. akadémiai Értesítőben ismertette. Ugyanazon évben a soproni kerület műemlékeinek cs. kir. őrévé neveztetvén, a pápócezi, máriafalvi és sámfalvi egyházak leírását rajzolatukkal együtt a cs. kir. központi bizottmány közlönyébe küldötte (l. Rotunde zu Pápoecz, die Dorfkirche in Mariasdorf, und Hannersdorf — Mittheilung der k. k. Central-Commission). 1859-ben az Uj Magyar Muzeumban sz. Márton püspök születése helyé-

ről értekezett, s Czinár Mór ellen bebizonyítani törekedett, hogy a toursi szent püspök Vas megye székvárosa Szombathely melletti Szentmártonban született.

Ha végre egyházi pályáján kísérjük Bitnicz Lajos élete folyamát: a széles tudományu, fáradhatlanul munkás és példásan jámbor áldozár, komoly de nyájas férfiaságával, tulzatlan de mindenkor lelkes hazafiságával és kitünő erényeivel megyéje köztiszteletét kiérdemelte. Nem is maradtak bokros érdemei jutalom nélkül. 1836-ban a püspöki szentszék közbirájává és zsinati vizsgálóvá lön. 1847-ben kanonokká, 1850-ben Komárom fölötti monostori szüz Máriáról czimzett apáttá, 1852-ben a szombathelyi papnövelde igazgatójává neveztetett ki. — 1847-diki dec. 30-kán a m. t. akadémia tiszteleti tagjává közakarattal megválasztotta, kiben 1858 óta a szombathelyi megye, a székesegyház érdemteljes nagyprépostját, közkedvességü püspöki helyettesét s főügyhallgatóját, az Adelfi-Kelcz-féle árvaház buzgó igazgatóját tiszteli, s kívánja, hogy az 1863 óta aranymis és derék főpap munkás életét az Isten még hosszúra, igen hosszúra nyujtsa.

— a —

Dicsértessék!

Most, midőn már mindenütt dívatta
Lett, Uram! szent neved káromlása;
Most, midőn vad örvényekbe hajta
Csolnakunkat a tenger zugása;
Most kiáltom én a vészmorajt bele:
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”

Mint Izrael népe a mannába,
Bele untak áldásodba régen,
Mely gyöngyös, szép hajkait kinalva,
Öt patakszik, a kereszt tövében;
És morogván, ajkuk átokkal bele...
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”

Aljas fiezkók, hitvány süheder nép,
Kirohögnek, kikacagnak durván,
Agyaraik gunytajtékos élet
Mint a lándzsát, oldaladba furván.
Hadd röhögjön az, a kinek nincs esze...
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”

Ez csak él, mint buta együgyűség
Önmagáról egyebet se tudva;
Még is szórja az istentelenség
Rosz magvát, mint a kiszáradt dudva.

Igaz, arról nem tehet, hogy gyom leve...
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”

Az, mint böles, kilicizamult eszének
Tüzfavessző paripáján nyargal,
S ketté metszi, mint egy hős, kevélyen
A megváltás nagy titkát... fakarddal.
Hit, mennyország, Isten neki csak mese...
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”

Gyermek, ifju, agg egy-egy gallyat hoz
A tövisből koronás fejedre,
S tolja rutul az epét ajkadhoz,
Mig szent véred lábunkhoz csepeg le;
Az egész föld egy Golgothává leve...
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”

Oh, az élet nem is élet mostan!
Hanem annak csak szentségtörése.
Attól félek, hogy ez örült korban
Teljesül az Úr jövendölése:
Fussatok a hegytetőre eleve!
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”

Pájer Antal.

Gondolatok

Anyám sírján.

Itt a holtak bus hazája,
S ez a kis hant anyám sírja...
Fájó lelkem keservével
Dőlök hült porához sírva.

Oh e kis hant mennyi kincsét.
Egy világot zár magába.
Itt, a föld alatt anyámmal,
Életem derült világa!

mert az erdők közepette, esudálva, és szemlélve az Isten jóságát senkitől sem háborítatva, magába szállhat az ájtatoskodó.

Gróf Batthányi József volt érsek s Bács megye főispánja Bácsban, mint a megye akkori székhelyén, hivatalánál fogva sokszor tartózkodván, ezen helyiségen egy remeteséget tartott, s a remete jó karban tartotta és esinosította a sz. Antali sétányokat, mert ez a nagy érseknek kedves mulató helye volt. 1763-ik év július 19-én itt osztotta a bérmlás szentségét.

Bold. emlékü Kunszt József érsekünk is kegyelettel viseltetett e hely iránt, s állítólag oda nyilatkozott, hogy ha fia-

talabb volna, ott építtetne egy lakást. 1858-ik évi január 23-án 122. sz. alatt kegyesen megengedte, hogy a kápolna körül mint aradalmi tulajdonon ültetett gyümölcsfák haszna, idővel a kápolnáé legyen.

Ezen csendes magányban van egy érsekuradalmi erdő-esz-lak, mely ez évi július 28-án délután elégett, s most esinobb és biztosabban épül.

Adjon Isten minden itteni ájtatoskodónak lelki s testi örömet!

(Vége következik.)

G y ö n g y ö k.

— Pázmány Péter műveiből. *) —

Isten.

Esztelen volna, a ki lovat hussal, oroszlánt vagy sólymot szénával akarna elégiteni; mert nem ez ő természetök táplálásának eledele; azt is balgatagnak itélnők, a ki egy nagy tüzet akarván oltani, száraz fát rakna reá, vagy olajjal öntözné: szintén ilyen eszes, a ki az ember lelkét világ javaival akarja elégiteni; mert miképen a mely tűssegeket vagy véséseket hágy a viaszon a pecsét, melyet reá nyomtak, csak azon, és nem más pecsét töltheti épen teli: úgy a mi lelkünket egyébbel meg nem tölthetjük, hanem csak — Istennel. — Látod-e, hogy a mágneshez törölt vasaska nyelve a compastomban addig meg nem nyugszik, míg egyenesen egyik vége éjszakra, másik délre nem fordul? Látod-e a folyóvizeket, melyek a tengerből folynak, hogy soha meg nem állanak, míg a tengerbe vissza nem jutnak? Isten a ki kezdete és vége lelkünknek — az ő hasonlatosságát ehhez törölte; azért csak ő benne lehet ennek nyugodalmas állapota. Vette-e eszedbe, hogy mikor a kutból vizet vonasz, míg a vízben van a teli veder, könnyű és semmi terhét nem érzed, mert a víz maga helyén nem nehéz; de mihelyt fölemeled a vízből, mindjárt megérzed súlyát és nagy erővel vonszod?! A mi lelkünk nyugodalmas ezélja, határa és helye Isten; míg Istennel vagy szívtünk és kívánságunk, — nyugszunk; súlyosnak és terhesnek semmit nem érzünk; de mihelyt valaki Istenen kívül másra fordítja kívánságát, méltán azt kiálthatja szent Jóbball, hogy magának is terhére vagyon.

Vallás.

A hit olyan, mint a gyűrű, mely ha egy helyen megszakad, jól nem állhat az ember ujjában; olyan, mint a harang, mely elveszti hangosságát egy kicsiny hasadással. A tévelygés pedig olyan, mint az ég, melynek hegye vékony és mikor a fába ütik, nem nagy hasadást szerez; de minél tovább verik, annál nagyobb nyílást hágy, és végre akármely öreg gerendát is ketté hasít. —

Ha valamely vitéz egy fegyverderekat szakállós lövéssel megpróbál, bátorságos azután, hogy a puská nem árthat neki. Mi is látván, hogy ama hatalmas fejedelmek és tettetes eretnőségek le nem nyomták, hanem fölemelték, nem fogyatták, hanem szaporították a római eklézsiát és mikor szájtátva el akarták nyelni a világi hatalmasak — az Isten karikat vert orrukra és visszahökköltette őket, hogy szándékukat elő ne vihessék: megnyugodtunk a mi Istenünk atyai őalmában és elhittük, hogy ezután sem veszen erőt ő rajta semmi hatalmasság.

Ere ny.

Nines oly nagy tűz, hogy magától el ne alagyék, ha fát nem raksz reá; nines oly erős ember, hogy meg ne szakaszkozzék, ha minden nap ennie nem adsz; a nyilat ha fellövöd, mihelyt nem megyen, ottan aláfordul és sebesebb alájövede, hogysen

fölment; mihelt a kéziről leveted az ideget, ottan hátra görbül; mihelt a meleg vizet kiteszed a tűz mellől, mindjárt, hűvösödni kezd és aprónként meghidegedik; mihelt a szép virágos kertet vagy a kövér szántóföldet elhagyod és nem szántod, kapárod, annyival bujjában pozsdulnak benne a haszontalan bojtortjánok és utálatos gyomok, minél kövérebb a föld; a ki szép író volt, a ki deákul ékesen szólott, a ki valamely kézi munkának mesterségét főmódon tudta, kitanul mindczebből, ha naponként nem gyakorolja; e szerint vagyon dolgunk a tökéletes életben; gyakorlás nélkül izetlenek a jó erkölcsök és aprónként a gonosz szokások fáradozást elnyomják és fojtják, a mi jó bennünk vagyon.

Bűn.

Miképen a ki vasláncznak egy szemét huzza, a több szemek is utánna csuszának: úgy a bűnök egymáshoz enyveztettek, és külön magánosan nem járnak. Sőt miképen az álló vízbe, ha egy kövecskét vetünk, elsőben kisdéd kerekded szűrűt indít, azután szélesben terjed a víznek kerekded mozdulása: úgy a kisdéd bűn kezdete — sok és nagy gonosztságot kerekít utánna, ha idején el nem metszetik kötele.

A ki életében feslett, bizvást és fogatosan nem hirdetheti a jót; annakokáért jaj azoknak, kik másoknak szürnek, maguk szonjuhozna; tanítanak másokat, magukat nem tanítják, és igazságot hirdetvén, maguk feslettségben élnek. Ugy vagyon, a világon semmi nines fogyatkozás nélkül. Vannak a tengernek habjai, a földnek indulásai, az egeknek fölhői, a holdnak és napnak fogyatkozásai, a tűznek füstjei; nem lehet a rózsa tövis nélkül; a méz sonkoly nélkül; az emberek között is minden hivatalban vannak botránkozások; mint balat száka nélkül, úgy nehéz embert találni vétek nélkül. — De ha a jó pénzt örömet veszszük, noha moeskos a fizető-mester keze; ha meg nem vetjük az egészséges orvosságot, noha beteges doktortól rendeltek; ha a tiszta jó bort kedvesen isszuk a föld-edényből; ha Illés próféta örömmel vette a kenyeret, melyet a bűdös varju nyújtott; nem okosság az igaz tanítást kedvetlenül venni azért, hogy vétek nélkül nines, a ki előnkbe terjeszti. — Mert Isten ítélete az, ki mint él magában; a keresztény ember hivatala, hogy az igaz lelkipásztor tanítását vegye; ha mi megvető volna erkölcsében, ne kövesse. Mert ha király levelet hozzák, nem vizsgálja, a ki eszes, micsoda pennával és melyik deák írta: mi se ezirkáljuk annak életét, a ki szól, hanem Istentől háladással vegyük, ha számár által oktat is; és a ki a tanítók erkölcsét követi inkább, hogy sem tanítását, azt szent Ágoston oly bolondnak mondja, mintha valamely utonjáró

*) Mutatvány ily ezimű, s legközelebb megjelenő terjedelmesebb munkából, melyre még folyvást előfizethet — egy bankó forinttal — Vargyas Endrénél Győrött a nagyobb papnöveldeben.

nem akarna tovább menni, mivel az útmutató kö tovább nem megyen.

Szenvedés.

E földön oly helyben és állapotban vagyunk, melyben lehetetlen, hogy sok ellenkező dolgok belénk ne ütközzenek. — Mit mivelnének ezekben, ha nem gyakorolna és esapásával nem szoktatna Isten az állhatatos szenvedéshez? A kit a szerenese soha nem próbált, első esapással inárol leüti. Gyenge fák nőnek a kövér völgyekben; azok vernek mélyebb gyökeret, melyeket a szél erősen ingat; mert a mozgatóssal vastagodik és mélyebb gyökereket boesáthat a fa. A nagy czethalak nem nőnek az édes vízben, hanem a tenger vizének keserűségében. A kik Isten előtt nagyok, nem a világ édességi között, hanem a sanyarúságokban vastagodnak. Hogy azért minden veszedelmek között bátorosagosak lehessenek az Isten hívei; hogy árnyékuktól meg ne ijedjenek; hogy e világi nyavalyáktól asszonymódra meg ne rettegjenek; gyakorolni kell őket sok nyavalyákkal, melyek által oly állapotba jutnak, hogy miképen a tenger vizének ízét ennyi sok esők és beléje folyó vizek el nem veszik: ugy az erős férfiak állhatatosságát semmi szerencsétlenség el nem változtatja.

A rózsát két-képpen szedhetni: vagy szárán, vagy virágán; a ki szárán laszakasztja, tövist szagat; de a végén jóillatu virágot talál; a ki pedig előbb szedi a virágot, végre a tövist éri. Az igazak e világon tövist éreznek, de az örök boldogság virágára jutnak; a gonoszak gyönyörűségi pedig örök tövisen végződnek.

A szántó ember, hogy esűrbe való buzája teremjen, megégeti, feltöri, megforgatja, ganéjjozza, boronálja a földet, hogy asztra való kenyér legyen a buzából, felaratják, eséplik, szórják, rostálják, malomban porrá török, szítálják, dagasztják, szakasztják, kemenczében sütik; hogy pinezébe való bora legyen a szőlőnek, a vinczellér megkapálja, bujtatja, metszi, karozza, kötözi, levelezi, gyomlálja, leszagatja, megtapodja, kísatulja: hasonlóképen cselekszik Isten. A kiket mennyország vendégségére rendelt, azokat e földön esapásokkal gyalulja, sanyargatással készíti a boldogságra.

É l e t.

Szoptató dajkája életünknek az ifjuság. A mit ifjuságunkban szopunk, az nevedik és terjed egész életünkre. Azért ha

szabados és esélesap a gyermek; ha fás és göresös-erkölesü az ifju: tudni való, hogy a vénség vétkes lézen. A ki pedig gyermekiségében szelid és törvényes erkölesökhöz szokik, jó vénség nevededik belöle; mert Szentlélek szava, hogy a mely utra indul az ember ifjuságában, el nem távozik attól vénségében; mert igaz mondás, hogy agg lóból nehéz poroszkát csinálni; agg fából nehéz guzt tekerni; borgas tőkét nehéz egyenesíteni, a fehér gyapjut, ha egyszer fekete füstébe mártod, ki nem tisztul; az uj fazékról nehéz lemosni az először belévelt szagot; a szereesent ugy nem szappanozhatni, hogy fehéredjék: így nehezen hagyja vétkeit, a ki ahhoz szokott és abban nevededett; mert az ifjuság vétké nem a lágy husba, hanem a kemény esontba avik és koporsóba megy az emberrel.

C s a l á d.

Alma nem esik messze fájától; a bagolynak sincsenek sólyom fiai; hanem a mint ember embert, barom barmot nemz: ugy a jó atyák nevelnek jó fiaikat; mert a gyermekek, mint a majmoeskák, a mit látnak, hallanak, azt ábrázák; azért az atyák és anyák szemérmesbek legyenek kiseded fiok előtt, hogy sem akármely ember láttára.

Láttam oly özet, melyet eb szoptatott és eb erkölesöket viselt: így a részeges, buja, dühös természetü dajkáktól hasonló erkölesök hajlandóságát szopja az ártatlan gyermek... A természet nem egyébért adott az anyák mellé tejet a szülés után, hanem hogy a mely vérrel méhökben táplálták magzatjukat, azzal neveljék. Egészségesbek is az anyák, ha maguk szoptatnak; mert tejjök bőségét könnyebbitik; és nem csak a gyermek vastagabb és egészségesb azzal a vérrel, melyből alkottatott; hanem az anyák is inkább szeretik, a kiket fáradságos bajlódással maguk nevelnek. Azért az anya — ha lehet — maga erkölesét esepogesse leányába és a kit méhében viselt, öleiben hordozza, tejjé lett vérével nevelje első mosolygását és akadozó szólását kedves esokolgatásával bátorítsa. Ha pedig a kénytelenség más nevelőt kívánt, oly dajkát válasszon, mely nem csak egészséges, hanem erkölesében is dicséretes legyen.

Régen egynéhány esztendő házasok sem tudták, a mit most egy gyermek beszél; de ki az oka? Az atyák és anyák, kiktől idején minden szitkokat, minden oesmányságokat ugy megtanulnak, hogy azokhoz képest kardéra tudják a gyermekeeskék is a hajdu szitkokat.

Az esztergami gyászravatal. *)

Husz láb széles, és 40 láb hosszú talajon nyugvék a 24 láb magas emelvény, 128 gyertya fényétől körülözönölve; tetején ugyan oly bibor koporsó, melybe a felejthetlen főpásztor tetemei helyeztettek, alul mindkét végén méltóságának jelvényei, négy oldalról ékes virág-állványok, s a ravatal négy szegletén négy

láb magas pergamentáblakon halvány vörös betűkkel az üdvözült életét, s magasztos tetteit visszatükrözö sorok valának olvashatók.

E remek, tapintatdús páratlan feliratokat helyén lesz ide igtatni, alul ugyanazt magyarul is adván.

Az oltárra néző két oldalon:

Balról:

Deo. Templi.
Sanctis. arae. honores.
Aetate. Fractis. Sacerdotibus.
Honorificum. Asylum.
Sacris. Curionibus. aedes.
Religiosis. familiis. asceteria.
Juventuti. Seminarium.
Convictum. Gymnasia.
Posuit. vindicavit.
Aperuit. *)

Jobbról:

Pietatem. Zelum. Disciplinam.
Cleri. et populi.
Synodis. Saeris. Missionibus.
Exercitiis. Peregrinationibus.
Visitatione. Canonica.
Suo. denique. exemplo.
Excitavit. inflamavit.
Vigori. restituit. **)

*) A sajnálatunkra elkészett becses tudósításból kivonatolva a gyászravatal leírását adják. Szerk.

A templom ajtaja felé néző oldalon:

Jobbról:
Amore
in Deum. et homines.
zelo. Pastoralis.
fide in Pontificem. et Regem.
Studio. boni. publici.
Concordiae. Sator.
Ecclesiae. et Patriae.
Columna. ignea.
Omnibus. praeluxit. *¹⁾

Balról:
Vixit
An. LXXX. Men. XI. D. XIX.
Finem. vitae. non gloriae.
Accepit.
MDCCLXVI. XIV. kal. Oct.
Plenus. Dierum.
Plenior. Meritorum.
Pie. Jesu. Domine.
Dona. Ei. Requiem. *⁴⁾

Ime, e néhány sorok mily híven adják vissza azt, minek részletezésére kötetek kellenének. Valóban e szellemi szikrák fényt árasztanak egy nyolczvan éves életre, egy gyönyörű élet-rajzot foglalnak magukban, egy oly férfinét, ki e földön csak Istennek, s az emberiség javának szentelvéen éveit, szüntelen csak azokat kereste, melyek oda fenn a csillagok felett vannak. S így e négy táblán, mint ugyanannyi képen, az üdvözült élethü vonásait legott felismerjük.

Este a székesegyházi sirbolt kivilágított, s a hullámzó

tömeg ábitatos érzettel keresé fel az új sirt, mely a drága hamvakat földi. S feltalálta azt egész egyszerűségében, nem a művészet, de a szeretet s kegyelet eszközölte gyöngéd fölékesítéssel; s miből állhatott ez? egy virágkoszorú, néhány lámpafény- s e magasztos felirattól:

Jézusom mindenem,
Hitem szeretetem,
Lelkemet ajánlom,
Szent kezébe.

*¹⁾ Istennek templomokat,
Szentek tiszteletére oltárokat,
Az elaggott papoknak
Tiszteletes menhelyet,
A lelkipásztoroknak lakokat,
Szerzetes társulatoknak zárdákat,
Az ifjúságnak papnöveldeit
Tápláldát, gymnasiumot
Emelt, védelmezett,
Nyitott.

*²⁾ Az Isten, s emberek iránti
szeretethen,
Főpásztori buzgalomban,
A pápa s fejedelemlhez hűségben,
A közös jóra irányzott törekvésben,
Az egység létrehozója,
Egyház s hazának
Tüzes fényoszlopa
Mindenkinek fennragyogott.

*³⁾ Az ájtatosság, buzgóság s fegyelmet
A papság- és népben
Szent zsinatok s missziók,
Lelki gyakorlatok, búcsujárások,
Egyházi látogatásai,
Végre saját példájával
Felköltötte, lángolóvá tette,
Épségben visszahelyezte.

*⁴⁾ Élt
80 évet, 11 hónapot, 19 napot,
Mehalt az életnek, de nem a
dicsőségnek.
1866. october 14-ik napján
gazdag korban,
De gazdagabb érdemekben,
Kegyes Ur Jézus
Adj neki nyugalmat!

Boldogult Scitovsky János, bibornok-primás s esztergami érsek jótékony adakozásai.

1. A rozsnyói megyében építette a rekenyei templomot és Somodiban a püspöki nyári lakot egészen újonnan, mely körülbelül került	forint 20,000	13. Az olasz háboru alatt 1859-ben	20,000
2. Pécsen a püspöki urodalomban a győrei templomra mintegy	15,000	14. A porosz háboru alatt 1866-ban a sebesültek részére	30,000
3. A pécsi megyében épült több templomra adakozott	10,000	15. A sz. istvántársulati ház vételére 1865-ben	4,000
4. A pécsi nőzárdá házhelyekkel, zárdá- s templom-építéssel, alapítvánnyal s azótai adakozásai- val fölmege	280,000	16. A katolikus iskolaalapítvány létesítésére	4,000
5. A pécsi püspöki residentia átalakítása, feldiszi- tése a kápolnával s egyéb kiadásokkal került	100,000	17. Esztergamban a benézések épülete nagyobb- tására	8,000
6. A mesterek nyugdíjintézetére, a városi szegények pénztára öregbedésére s az elaggott papok pénztára fölségelésére	9,000	18. Pesten a szürkenének alapítványát öregbítette	11,000
7. Az esztergami főtemplom építésére a magáéból adott	833,000	19. Pesten a karmeliták temetői épületéhez s az alaphoz járult	23,000
8. A nagyszombati gymnasium megalapítására	200,000	20. Aranymiséjekor a kehely s díszöltöny került	13,000
9. Az esztergami irgalmas nénék behozatala s az épület került neki	85,000	21. Esztergamban a két mellékoltár képeire	8,400
10. Az esztergami „Albertinum“-ra adott	20,000	22. Balassa-Gyarmathon az angol szűzek zárdájára	15,000
11. A bécsi főgádalmi templomra	3,000	23. Ugyanazoknak segedelmiül	7,461
12. A pesti lipótvárosi templom építésére	6,000	24. A ft. káptalannál alapítványul letett iskolákra, templomokra s egyéb jótékony czélokra	26,000
		25. A magyar akademia épületére adott	16,000
		26. A pozsonyi szent Márton templom kijavítására	6,000
		27. A szegzárdi új templom harangjaira	3,000
		28. A tolnai leányiskolára alapítványul	3,000
		29. Végrendeletileg utódjának a beruházásokra	30,000
		30. Az esztergami főtemplom építkezési szerződés- teljesítésére	60,000

31. Hagymányozott végrendeletileg jótékony cé-
lokra 10,000
32. A Szent-István- s László-társulatnak, legény- s
oltár egyesületnek Pesten, Esztergamban, Nagy-
Szombatban, Pozsonyban adott körülbelül . . . 15,000
33. A szegény tanuló ifjaknak évenként 2 ezer ft-jaival . . . 30,000
34. Az apácáknak s leányok neveltetésére . . . 15,000
35. Szegény templomoknak misemondó ruhát, ke-
helyt, harangot, orgonát, iskolákba padokat s
egyebeket csináltatott 10,000
36. A mit évenként szegény családoknak, megtértek-
nek, betegnek s egyéb ügyefogyottaknak adott,
fölmegy 20,000
37. A siklósi, dnaföldvári tanodák, pécsi kisdedő-
voda, a pécsi kúvárosi kántori s tanítói állomá-
sok javadalmainak gyarapítására, az eszter-
gami tanítóképzésre, a pécsmegyei beteg káp-
lások ápolására legkevesebb 20,000
38. A pécsi tanítóképzede tanárainak évi fizetésére
s 12 tanítójelölt s 12 gymnasiumi és lyceumi
tanuló ösztöndíjaztatására 10 éven át legk. . . 25,000
39. Mint püspök évenként meglátogatva a tanodákat,
a szegény és szorgalmas mezővárosi s falusi
tanulókat ruhaneműekkel s taneszközökkel
megajándékozván, a mi legkevesebb 12,000
40. Irodalmi czélokra legkevesebb 80,000
41. Péterfillérekre körülbelül 12,000

frtot, s így összesen: 2.118,261 ft.

S ez csak nagyjában van számítva, mert sok nincs itt fel-
hozva, s a világ előtt nincs tudva, a mi az örök élet könyvében
van feljegyezve.

Római levél.

Róma, nov. 14. Miután a világ Megváltóját a zsidók
keresztre feszítették, s őt az ég és föld között függőt esufo-
lód szemrehányásaikkal illették, azt mondták neki: „szállj le
a keresztről és hinni fogunk benned.” Jelen napokban Krisztus
helytartójával IX. Pius pápával hasonlóképen cselekednek a
forradalmárok; elvették tőle országának harmad részét; körül-
kerítették katonasággal szent Péter főnmaradt örökségét; fölbá-
torították a hitelgyogyottakat, hogy szellemi s anyagi fegyverrel
nyugtalanítsák hű alattvalóit; pénzzel fizetik a merészebbeket,
kik jó régtől örögi mesterséggel a pápa hű fiait hűségökben
megingatni meg nem szűnnek; 1864-ik évben sept. 15-én a
pápa híre, tudta s beleegyezése nélkül egy egyezkedést írtak
alá, melynek erejénél fogva, ez két év múlva minden őrizet
nélkül magára hagyaték, hogy lássa a világ, vajjon képes lesz e
önállóságát föntartani; szóval mintegy keresztre feszítették,
s most Olaszország miniszterelnöke Ricasoli körlevelében tudatja
a világgal: hogy a pápa fejedelemsége a szeptemberi egyezmény
értelménél fogva el van ugyan ismerve, azonban egészen ma-
gára hagyatva, kell, hogy életrealóságát önnönmaga, önereje-

vel biztosítsa, vagyis más szóval: „szálljon le a keresztről.”
Ennyire haladt a századok óta fölföldös végett napi renden álló
római kérdés: a pápa világi fejedelemsége, a katholicismus
védbástyája! Jobbra-balra tekint most a pápa, és nincs senki,
ki segítsen rajta — sokat, valóban sokat írtak e hónapban össze-
vissza a pápa ügyét, a római kérdést illetőleg különböző értelem-
ben bel és külföldi hírlapok, mindezekre feleletül a pápa utolsó
alloentiójából alkalmas kivonatot: „Mi valóban noha magunkat
minden emberi segedelemtől megfosztva érezzük; mindazonáltal
kötelmeinket jól tudva, s a mindenható Isten segedelmében
erősen bizva, bátran állunk készen akár önéletünk veszedel-
meztetésével is a Krisztus Urunktól reánk bízott egyház ügyeit
védelmezni, és ha szükség kényszerítend azon országba költöz-
ködni, honnét apostolságunk szolgálatát a lehető legjobban gy-
akorolhatjuk.” Igenis: sokat írtak e hónapban a külföldi lapok a
római napi eseményekről is, de ezeknek olvasói tévutra vezet-
ték; nem állván a dolgok úgy, a mint azok le írva vannak.

Általán véve a római nép esendes, nyugodt, megelégedett,
eszeágában sines kormányt változtatni, egyenesen mondja, hogy
Róma birtoka magától az Istentől van biztosítva számára; bü-
neink büntetése ez mind, mikor napjainkban tapasztalni kényte-
tünk, érve azon rágalmakat, gyanúsításokat, esufölföldásokat,
melyeknél jelenleg a pápa szent személye s atyai kormánya
bőszülten ostromoltatik egy némely háládatlan fiaitól! — Apró
bajok mindenütt vannak: Párisban, Londonban és Bécsben szint-
nyug mint Rómában; nyugtalan emberek pedig mindig voltak,
és lesznek, sosem hiányoztak. Így beszél általában a római nép
és nyugodt. — Róma városában semmi kormányellenes tünteté-
sek, semmi katonai czirkálások nem láthatók. — A franciaia őrs-
ereg mai napig bizonytalan, vajjon, dec. 11-dikén a szeptemberi
egyezmény értelménél fogva Rómát itt hagyja-e; hivatalosan
még nem értesítettett a párisi kormány által.

Rendkívüli sokaság vett ma részt a halottakért tartott itteni
szolgálaton. E hónap Rómában a halottakért való ima hónapja;
több egyházban, temetők kápolnáiban naponként szent beszéd,
zsolosma, olvasó, keresztut s több sz. mise, litániák énekeltettek,
s e helyeken embernagyságu viaszképekből egy szent történetet
tüntetnek elő. Ez évben látható volt lateráni Sancta Sanctorum
temetőben: Joakim zsidók királya a mint Jeremiás írásait bő-
szülten türe szánja; egy másikban: szienai Katalin 1370 ben
megholt edes anyját szerzetársnői ima segedelmével miként
hozta új életre; Elizeus látnok holt tetemére vetettett halott ho-
gyan éled föl? Illés látnok szereptai özvegy fiát halottaiból föl-
támasztva, miként vezeté vissza azt anyja elé.

Nov. 18-án szent Péter egyháza napja ünnepén IX. Pius
pápa környezetével szent misére lejött, melyet gróf de Merode
érsek s ez egyház kanonoka énekelt el. Számos különösen ide-
gen nép volt látható, kik a téli idényre Rómába jöttek a minden
félől ijesztgető hírek dacára. — E napokban hideg szelek ural-
kodtak, annyira, hogy esakis 9 foknyi melegünk volt, s közeled-
vén a szeplőtelen Szűz ünnepe kilenezede, a hegyi dudások és
tilinkások „Pifferi di Montagna” reesgő zene-eszközeiket hal-
latják, kiknek sajátságos hangjaira növekedik a hideg, mondják,
nevetve a romaiak.

Mi újság?

(Mi történik Rómában?) A katolikusok figyelme
most kiválsólag Róma felé fordul. A francia hadsereg, mely
annyi éven át Rómát a forradalom és Piemont ellen védelmezte,
visszavonul, s hihetőleg e hó 15-kén már egy franciaia katona
sem lesz a pápai területen. Mi történik azután? A piemonti kor-
mány azt mondja, hogy Romának kell Olaszország fővárosának
lenni, a florenczi országgyűlés ugyanazt mondotta ki; az olasz
forradalom fölkelést szervez. Mi lesz mindennek következménye?
IX. Pius imádkozik s bizik az isteni Gondviselésben; ugyanarra
inti híveit is. Bizzunk mi is. A hatalmasságok vetélkedve küldik
hadi hajóikat a Róma közelében levő civita-vechiai kikötőbe,
mint hiszszük, azon czélból, hogy ő szentségét minden merénylet
ellen megvédelmezzék. A római ügyek mindenestre fordulópont-
on állanak. De következnek be bár a legrosszabb; a történet azt

bizonyítja, hogy a Gondviselés, ha pillanatra meg is engedi, hogy
Rómában a forradalmárok dulakodjanak, a pápát annál fénye-
sebb győzelemmel vezeté vissza a kereszténység fővárosába.

Társulati értesítő.

Kimutatás az igazgatósághoz beküldött pénz-
ekről: Beller János prép. esp. és pleb. Miskolcra 72 ft 45 kr; Ma-
darassy Lipót prem. r. kanonok Jászórról 98 ft 44; Mayer Manó püsp.
titkár Rozsnyórról 94 ft 50 kr; Mihályffy László pleb. Szikszórról 23 ft
40 kr; Fokus-házy Sándor N-Szombatból 100 ft 80 kr; Komesz György
esp. pleb. Kaposvárról 22 ft 5 kr; Tóth István nyomdai ügy. Egerből
200 ft; Huszár Károly püsp. titkár Székesfehérvárról 192 ft 15 kr;
Szabados Antal papnöveldei aligazg. Kalocsá 61 223 ft 65 kr; Paehmann
Dániel esp. Ivánkovórról 22 ft 5 kr; Széll János pleb. Zalabérről 53 ft
80 kr; Bartoss Lajos pleb. K-Gyaraatról 123 ft 78 kr.

Kiadja a **Szent-István-Társulat** (borz-uteza 3. sz.). — Felelős szerkesztő: **Füssy Tamás.**

Nyomatott Pesten, 1866. Emich Guszlav magyar akadémiai ny. adásznál (barátok toza 7. sz.)

Melléklet: Előfizetési fölhívás a „Kath. Néplap” 1867-ki folyamára.